

Warszawa, 16/05/2008r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

RPO-583636-III/08/DU

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Pani
Barbara Kudrycka
Minister Nauki i Szkolnictwa
Wyższego

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynęły skargi mianowanych nauczycieli akademickich zatrudnionych na stanowiskach profesorów na regulację z art. 127 ust. 2 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U.Nr 164, poz. 1365 ze zm.) przewidującą wygaśnięcie stosunku pracy z mianowanym profesorem zwyczajnym lub nadzwyczajnym z końcem roku akademickiego, w którym ukończył 70 rok życia, w sytuacji, gdy osiągnięcie tego wieku nie stanowi przyczyny zakończenia z mocy prawa stosunku pracy innych mianowanych nauczycieli akademickich. To zróżnicowanie odbierane jest przez skarżących jako dyskryminacja mianowanych profesorów w zatrudnieniu.

Rzecznik pismem z dnia 13 marca 2008 r. (znak jak wyżej) wystąpił do Dyrektora Departamentu Spraw Pracowników Szkolnictwa Wyższego w kierowanym przez Panią Ministerstwie z prośbą o stanowisko resortu w tej kwestii.

Otrzymana odpowiedź (pismo z dnia 15 kwietnia 2008 r. nr DSP-2-619-001/ST/08) nie wyjaśnia problemu ani nie wyraża jasnego stanowiska resortu, co więcej, w pewnych akapitach zawiera błędną informację i interpretację obowiązujących regulacji prawnych - szczególnie przepisów Kodeksu pracy.

W związku z powyższym przedstawiam Pani Minister, w skrótowym ujęciu historycznym, problem prawny stanowiący podłoże skarg mianowanych profesorów akademickich z jednoczesnym zwróceniem uwagi na konsekwencje aktualnie obowiązującej regulacji prawnej w sferze stosunków pracy mianowanych nauczycieli akademickich.

Nieobowiązująca od 1 września 2006 r. ustawa z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym (Dz.U.Nr 65, poz. 385 ze zm.) w art. 95 ust.2 przewidywała wygaśnięcie stosunku pracy mianowanego nauczyciela akademickiego z końcem roku

akademickiego, w którym nauczyciel ten ukończył 65 lat życia, jeżeli okres zatrudnienia umożliwi nabycie prawa do emerytury. Stosunek pracy mianowanego profesora zwyczajnego lub nadzwyczajnego wygasał z ukończeniem przez niego 70 roku życia.

W prezydenckim projekcie ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym - wniesionym do Sejmu 23 marca 2004 r. przewidziano jednakowy dla wszystkich mianowanych nauczycieli akademickich wiek wygaśnięcia stosunku pracy z racji nabycia uprawnień emerytalnych. Następowaloby to z końcem roku akademickiego, w którym nauczyciel ukończył 70 rok życia.

W trakcie prac Sejmowej Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży zapisy te uległy zasadniczej zmianie. Przyjęto propozycję przedstawiciela Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu ograniczającą wygaśnięcie stosunku pracy z mianowania, z ukończeniem 70 roku życia, wyłącznie do grupy nauczycieli akademickich zatrudnionych na stanowisku profesora zwyczajnego lub nadzwyczajnego. Tym samym doprowadzono do zróżnicowania sytuacji prawnej, w zakresie wygaszania stosunków pracy, mianowanych nauczycieli akademickich zatrudnionych na różnych stanowiskach w uczelni.

Aktualnie obowiązująca ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U.Nr 164, poz.1365) stanowi, że nauczycielami akademickimi są pracownicy naukowo-dydaktyczni, dydaktyczni, naukowi, dyplomowani bibliotekarze oraz dyplomowani pracownicy dokumentacji i informacji naukowej. Mogą być oni zatrudniani (po spełnieniu określonych w ustawie warunków) na podstawie mianowania albo umowy o pracę.

Zgodnie z art. 76 Kodeksu pracy stosunek pracy nawiązuje się na podstawie mianowania w przypadkach określonych w przepisach szczególnych. Wypowiedzenie, rozwiązanie lub wygaśnięcie tego stosunku pracy może nastąpić tylko w przypadkach wskazanych w przepisach, które regulują status prawny pracowników mianowanych. Dla pracowników uczelni jest to ustawa - Prawo o szkolnictwie wyższym. Przepisy tej ustawy nie wskazują nabycia uprawnień emerytalnych jako przyczyny wypowiedzenia lub rozwiązania stosunku pracy przez pracodawcę, a także wygaśnięcia z mocy prawa stosunku pracy mianowanego nauczyciela akademickiego. Wyjątkiem jest przewidziane w art. 127 ust. 2 wygaśnięcie stosunku pracy mianowanego nauczyciela akademickiego zatrudnionego na stanowisku profesora zwyczajnego lub nadzwyczajnego z końcem roku akademickiego, w którym ukończył 70 rok życia. Tak więc, mianowany nauczyciel akademicki, jeśli nie zostanie mu wypowiedziany stosunek pracy z mianowania z powodu nabycia uprawnień emerytalnych na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z FUS (Dz. U.z 2004r. Nr 39, poz.353 ze zm.),

do których odsyła art.137 ust.1 Prawa o szkolnictwie wyższym, może pracować bez żadnego ograniczenia w czasie, niezależnie od osiągniętego wieku. Wygaśnie jedynie z mocy prawa stosunek pracy profesora, gdy ukończy on 70 rok życia.

Należy przypomnieć, że w myśl przepisów powołanej wyżej ustawy o emeryturach i rentach z FUS ubezpieczonym przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku emerytalnego wynoszącego co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 dla mężczyzn. W kontekście powyższego trzeba zwrócić uwagę na brak jednoznacznej relacji między przepisami ustawy emerytalnej, a regulacją z art.138 ust.2 wskazującą na 65 rok życia, z osiągnięciem którego mianowany nauczyciel akademicki (a więc zarówno kobieta jak i mężczyzna) przechodzący na emeryturę nie może zostać ponownie mianowany. Jeśli zatem z własnej inicjatywy nie skorzysta z uprawnienia emerytalnego lub nie zostanie mu wypowiedziany stosunek pracy przez pracodawcę, jego stosunek z mianowania będzie trwał nadal, gdyż przepisy nie przewidują w tym względzie żadnych ograniczeń.

Analiza odnośnych przepisów ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym prowadzi do konstatacji, że sytuacja prawna nauczycieli akademickich zatrudnionych na stanowisku profesora w zakresie trwałości stosunku pracy, paradoksalnie, z uprzywilejowanej w poprzednim stanie prawnym, zmieniła się na niekorzystną w stosunku do sytuacji pozostałych mianowanych nauczycieli akademickich.

Polemizując z wyjaśnieniami, zawartymi w powołanym na wstępie piśmie Departamentu Spraw Pracowników Szkolnictwa Wyższego, pragnę przede wszystkim odnieść się do stwierdzenia, że „...stosunek pracy wszystkich pracowników uczelni zgodnie z Kodeksem pracy wygasa po osiągnięciu przez nich wieku emerytalnego wynoszącego co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn”. Otóż, Kodeks pracy w ogóle nie przewiduje, iż osiągnięcie wieku emerytalnego stanowi przyczynę wygaśnięcia umowy o pracę. Przyczynami tymi, zgodnie z art.63¹- 66 Kp, są wyłącznie: śmierć pracownika, śmierć pracodawcy, tymczasowe aresztowanie pracownika (z upływem 3 miesięcy nieobecności pracownika w pracy). Ewentualne inne przypadki wygaśnięcia umowy o pracę, czy stosunku pracy zawartego na innej podstawie, mogą przewidywać przepisy regulujące zatrudnienie konkretnych grup pracowniczych lub zawodowych tzw. pragmatyki służbowe. Ustawa - Prawo o szkolnictwie wyższym zawiera katalog przyczyn stanowiących podstawę wypowiedzenia, rozwiązania lub wygaśnięcia stosunku pracy. Przepisy Kodeksu pracy znajdują zastosowanie jedynie w zakresie zasad obowiązujących przy rozwiązywaniu lub wygaśnięciu umowy o pracę z nauczycielem akademickim (art.128 Prawa o szkolnictwie wyższym).

Wyjaśnienia udzielone Rzecznikowi i zainteresowanemu w sprawie obywatelowi wskazują, że interpretacja przepisów dotyczących ustania stosunku pracy mianowanych nauczycieli akademickich w związku z nabyciem uprawnień emerytalnych nie jest oczywista. Świadczy to, w ocenie Rzecznika, o pilnej konieczności dokonania dogłębnej analizy prawnej regulacji dotyczących powyższego przedmiotu i podjęcia prac legislacyjnych, w wyniku których wyeliminowane zostaną zasygnalizowane wątpliwości, a przede wszystkim zapisy dyskryminujące mianowanych profesorów.

Działając na podstawie 16 ust.1 ustawy z dnia 15 .lipca 1987r. o RPO (Dz.U. z 2001r. Nr 14, poz.147 ze zm.) zwracam się do pani Minister z uprzejmą prośbą o przeanalizowanie zreferowanego problemu i przedstawienie stanowiska zarówno, co do kwestii merytorycznych jak również zakresu ewentualnych działań legislacyjnych resortu.

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

/-/ Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich